

TONY CHAKAR

Artikulu hau ia-ia amaituta neukala, nire ikasle batek goizeko eskolan hartu zituen idatz-oharrak erakutsi zizkidan. Arkitektura modernoaren historiari buruzko eskola zen (ba ote dago nolabaiteko kontraesanik “historia” eta “moderno” hitzen artean?), eta batez ere Walter Benjaminek mugimendu moderno goiztiarrari buruz esandakoak izan genituen aztergai, haren “barbarismo berria” zeritzon kontzeptua zela eta. Ohar-koadernoak ez zen eskuko ahurra baino handiagoa eta ikasleak esaldi bat hain justu zeukan idatzita orrialde bakoitzean; antza denez, banakako ohar-koaderno bat erabiltzen zuen irakasgai bakoitzeko, eta nire eskoletan halaxe hartzen zituen oharrak beti. Orrialde bakoitzean idatzitako esaldi bakoitzak ez zeukan inongo loturarik hurrengo orrialdean idatzitakoarekin; hau da, “igarokortasuna eta ezegonkortasuna iraunkortasunaren eta egonkortasunaren ordeztasun”, “denbora garbia: aisialdiko egun mugikorak” edo “gizateriak suntsipenaren bidez aurkitzen du bere burua”, edo baita jainkozko pindarrak (Sephilot) ere, Kabalak Benjaminen pentsamenduan izandako eraginari buruz hitz egiten nienean idatziak. Ohar-koadernoak ikusi nuenean, artikulu hau berriro idatzi behar nuela konturatu nintzen. Aldez aurretiko saioetan, “hezkuntza” kategoriak ezarritako harremanen eremu ezin zabalagoan gairen bat zehazteko ahal den gehiena eginda neukan, eta egun hartan honako ideia hau etorri zitzaidan burura: gaur egun denok jasaten dugun pobrezia esperimentalak jota zeukan ezagutzaren komunikazioa ere, eta pentsamendu-sistema bat helarazi beharrean (izan ote da inoiz horrelakorik?), komunikazioan erdietsita geneuzkan arrakastak ohar-koaderno txikietan korrika eta presaka idatzitako esaldi-zatiak, esaldi gorenak” baizik ez ziren, eta ondorioz, ohar-koaderno horiek zibilizazio galdu baten aztarna edo lekukotasun gisa baizik ez zuten balio. Arazo hauek globalak dira, jakina, gizarte moderno guztietan gertatzen direlako. Baina auzia oraindik gehiago korapilatu nahi dut, honako azalpen hau erantsita: mendebaldeko gizartean izan ezik, aipatu dugun zatiketa are handiagoa da gainerako gizarteetan, garai modernoaren aurreko sistema arkitektonikoa (edo sistema arkitektonikoak, nongo gizartea den) hasieratik bertatik ordezkatu baitzuen ahalegin teorikoen eta jarduera zatikatuen arteko multzo-konbinazio gorabeheratsu batek, “arkitektura modernoa ez-mendebaldekoa” bailitzan (baieztapen gogorra, zalantzarik gabe, baina korrika eta presaka idatzitako artikulu baten espazio mugatutik ondoriozta daitekeen bezain sotila) identifikatu baitzen (konbinazioa). Goian esandakoa ez da hartu behar, inolaz ere, “hirugarren munduko” jarduera arkitektoniko modernoaren aurkako erasotzat, batez ere Beiruten eta horren moduko hirien kasuan, gutxienez 20ko hamarkadakoak diren praktika horiek gure arretarik handiena merezi baitute. Nire ikuspegiaren arabera, eskala global batean agerian jartzen zaigun zatiketak gizarte moderno guztiak (hau da, planeta honetako gizarte guztiak) “parekatu ditu”, eta Europa Errenazentistan sistema arkitektoniko bat beste batekin osorik ordezkatzeko ahalegin handia (zeinak Europa utzi baitzuen herrialde ez-europarren muturrean) egin bazen ere, XX. mendean ahalegin horrek miserableki egin zuen porrot, esanahi bat izateari aspaldian utzi zion hizkera humanistiko arkitektoniko baten aurriekin gizarte guztiak utzita. Tradizioa eta modernotasuna modu barregarrian eta neurririk gabe berriz uztartzen saiatuko diren hainbat praktika sortu izana da, eta izango da, guztiau aitortu nahi ez izatearen ondorioz, edo Adornoren hitzak hona ekarrita: “Osotasun bat eratzeraz inoiz helduko ez diren bi erdialde uztartzeko saioa”. Jarduera arkitektonikoetan aplikagarria den guztia ere aplikagarria da ezagutza arkitektonikoaren komunikazioan. Jakintza espezifikoa hau eskuratzeak oso berezitasun interesgarriak dakartza berekin, behatzaile bizkorra behartuko dutenak historiaren pisua, edo behintzat, tradizioaren

halako jarraipen lainotsu bat aitor dezan. Gaur egun ere, auziak sistema zaharraren esku dirau (“aurremodernotasuna” ote...?), tailerra edo *atelier-a* alegia, non “maisuaeren” eta “ikaslearen” arteko harremana banan-banako harremana baita oraindik. Ezagutza helarazteko orduan sistema “arkaiko” honekiko daukagun mendekotasuna dela-eta, *métier* hau (arkitektura) eragingaitz bilakatzen da gehiegizko zatiketaren aurrean, zeina gero eta espezializazio handiagoaren ondorio den (eta hortik gure ezagutzaren zatiketa harrigarria, horren lekuko garenez). Baina nire esperientziak kontrakoa erakusten du: zatiketa berez are handiagoa da, dela ezagutza “teorikoan” dela ezagutza praktikoan. Dena den, bestelako bidea hartuko dut: zatiketa berrosatzeko aukerarik ba ote dugu gaur egun? Baina ez bi zatiek eratutako osotasun baten modura, nolabait esanda, baizik eta geure mundua (gauzen mundua) berriz ere deskubritzen lagun liezaguketen posizio monadikoen modura, gure bidea argitzen eta guri gogorarazten lagun liezaguketen posizioen modura alegia, izatearen ahanztura-egoeratik gu salbatzearen. Kontu hau konpondu gabe utziko dut eta nire ikaslearen ohar-koadernoan ekarriko diot gogora berriro ere irakurleari: ohar-koaderno horiek, zapuztutako ideia-nahasketa bat baizik ez ote dira? ala zati-bilduma bakunez bestelako funtzionamendua erakusteko gai ote dira? Puntu ilunago eta malenkoniatsuago batekin amaituko dut, irakurleari testu hau nondik datorren ahantz ez dakion: ohar-koadernoetan zatikatutako ideiak ezagutzaren errezepzioan atzemandako distrakzio-egoera baino gehixeagoren ebidentzia dira; nire ikasleak dena uzteko, herria uzteko daukan jarreraren frogak dira; aldirietatik erdigunera joan beharrean, etengabe krisialdian egongo ez den leku batera joateko nahia adierazten du, Libanon gertatzen den bezala (horretaz gutxi jakin arren, “etengabeko krisialdia” beti dago han, “mendetasuna” bezalakoa baita; batek Libanotik alde egin dezake, baina beti egongo da hor, hortxe jarraituko du beti). Alde egiteko jarrera hori beti zegoen presente, eta Libano osoa aireportuko ontziratze-areto erraldoi bihurtzen zuen, non lagunok agur esaten baikenion elkarri, eta egoera hori areagotu egin zen israeldarrek egindako uztaileko erasoaren ostean. Alde horretatik, zer dela-eta jarraitu behar genuen arkitektura edo artea egiten edo horiek berriz planteatzen –irakaskuntzaz mintzatzen ez hastearren–, libanoartutako gerrak amaitutako data ofizialaz geroztik (1990. urteaz geroztik) egindako guztiak balio izan ez bazigun bonba bat geldiarazteko edo gizaki baten heriotza eragozteko? Egia da, bai, hori ez dela arkitekturak eta arteak daukaten balizko zeregina, baina... zein da *balizko* zeregina orduan? Eztabaida-eremuak zabaltzea? Haien zeregina hori baldin bada, orduan zer dela-eta huts egin digute horren miserableki?

Tony Chakar Beiruten jaiotako arkitektoa da. Hona haren lanetako batzuk: *A Retroactive Monument for a Chimerical City*: Ashkal Alwan, Beirut (1999); *All That is Solid Melts Into Air*: Ashkal Alwan, Beirut (2000); *Four Cotton Underwear for Tony*: Ashkal Alwan, TownHouse Gallery, Cairo. Bartzelonan (Tàpies Fundazioa) eta Rotterdamen (Witte de With) ere egin ditu erakusketak, *Contemporary Arab Representations* izenekoaren zati modura, Catherine David-ek urgatzitako proiektu baten barruan (2001-02); *Rouwaysset, a Modern Vernacular* (With Naji Assi): Contemporary Arab Representations, the Sharjah Biennial and Sao Paulo, S.A. (2001-03); *Beirut, the Impossible Portrait*: The Venice Biennial (2003); *The Eyeless Map*: Ashkal Alwan, Beirut (2003); *My Neck is Thinner than a Hair*, Walid Raad-ekin eta Bilal Khbeiz-ekin egindako irakurketa/performancea (Beiruten, Bruselan, Parisen, Berlinen, Londresen, Basilean eta Singapurren erakutsia - 2004); *A Window to the World*: Ashkal Alwan, Beirut (2005), Modern Art Oxford (2006).

Europako arte-aldizkarietan ere aritzen da artikulugile gisa eta Artearen Historia eta Arkitekturaren Historia irakasten ditu Académie Libanaise des Beaux-Arts-en (ALBA), Beirut.

CC

Artikulu hau Attribution-NonCommercial-ShareAlike gisako Creative Commons lizentzia baten mende dago. Testuak nahiz itzulpenak kopia, banatu eta jende aurrean erakuts ditzakezu irabazi asmorik gabe baldin bada. Horrez gain, hemendik eratorritako lanik sortzen baduzu, lizentzia beraren mende egin behar duzu. Lizentzia osorik irakurri nahi baduzu:

http://creativecommons.org/license/index_html?lang=eu